

باسمه تعالی

فراخوان مقاله: دبیرخانه راهبری مدیران متوسطه کشور

عنوان:

شاداب سازی محیط آموزشی

تهیه و تنظیم: معصومه یزدان پناه

کارشناسی مدیریت آموزشگاهی

مرکز آموزش از راه دور

بهمن ماه ۸۶

باسمه تعالی

« دنیا، دنیای مدیریت است. باید به دنبال آن رفت، آن را اخذ کرد و عذری هم پذیرفته نیست. »

شهید مطهری

اکنون که دوران علم و دانش، عصر انفجار اطلاعات، حضور الکترونیک، رایانه ها و ماهواره هاست. دورانی است که قدرت در جوامع، برخورداری از دانش بیشتر است و یکی از این عوامل زیر ساخت جامعه توان علمی است. این همان گفته فردوسی طوسی است:

« توانا بود هر که دانا بود »

علم در پیوند با ایمان راه ترقی و سعادت را در جامعه هموار کند. بنابراین باید مدارس را برای این عصر آماده کرد. با تغییر و تحولات اخیر، مدارس کارکرد های سنتی خود را از دست داده و باید کارکرد های جدید برای آن یافت.

تصویر مدرسه، تصویری زیبا و نظام یافته است ولی تصویر واقعی مدرسه امروز در مدرسه ساخته نمی شود، بلکه با تصویری که منطقه یا سازمان یا وزارت می دهد، شکل می گیرد. اگر تصویر مدرسه در مدرسه ساخته شود می توان آنرا نمادین کرد و از مدرسه به مثابه یک نماد کامل تعلیم و تربیت نام برد.

جهت شکوفایی و رشد استعداد ها می بایست، نیاز های هر فرد به ترتیب، تأمین گردد تا نیاز های مرحله بعدی به ترتیب ظهور کرده، تا سر انجام پس از تأمین نیاز ها فرد به خودیابی برسد.

ابراهام مزلو، علت اساسی بیماری ها و عقده های روانی را عدم تأمین نیازهای افراد می داند. اساس آموزش و یادگیری بر محبت و انتقال عواطف است.

مدیریت مجموعه نگر و فرآیند مدار، با شناخت محدودیت ها و امکانات، برنامه ریزی مناسب نموده و محیط امن و سالم و شاداب برای فعالیت و رشد کلیه دانش آموزان، معلمان و کارکنان، فراهم می نماید، تا اهداف آموزشی و تربیتی محقق شده و آموزشگاه بهره وری لازم را داشته باشد. مگر نه این است، اثر بخشی یعنی میزان تحقق هدف ها و کارایی یعنی انجام کارهای درست و درست انجام دادن کارها، که مجموع این دو یعنی اثربخشی و کارایی همان بهره وری است. او با رهبری آموزشی ای که دارد، در تک تک افراد نفوذ کرده و با توجه به تفاوت های فردی و موجبات هدایت آنها را فراهم میسازد. می توان اقدامات مدرسه را در سه بخش بررسی نمود:

الف- تأمین محیط فیزیکی و مناسب برای همه آنها و با ایجاد تغییرات لازم جهت زیبا سازی محیط آموزشی

ب- ایجاد فضایی سالم و پویا که روابط انسانی حکم فرما باشد.

ج- با ایجاد تغییر در فرآیند یاددهی یادگیری می توان محیط آموزشی را بهینه سازی و جذاب نمود، تا دانش آموزان از محیط خشک کلاس و روش های معلم محور رهایی یابند.

الف- گرچه وضعیت مالی مدارس به حد کافی نیست، اما مدیر آموزشگاه می تواند با ابتکار و تدبیر و اندازه داری در هزینه ها، محدودیت ها را به امکانات تبدیل کند و فرصت های مناسب را ایجاد نماید.

جهت زیبا سازی محیط آموزشی می توان اقدامات ذیل را انجام داد:

- ✦ ایجاد فضای سبز طبیعی یا مصنوعی، آلاچیق، آبنا، آکواریوم و ...
- ✦ رنگ آمیزی مناسب محیط، متناسب با نظرات روانشناسان رنگ و شعار نویسی دیوار ها با پیام های آموزشی، دینی و تربیتی.
- ✦ تأمین میز و صندلی مناسب و دیگر وسایل رفاهی برای معلمان و دانش آموزان.
- ✦ مجهز نمودن کتابخانه با کتب درسی و غیر درسی جدید، ایجاد بانک CD های آموزشی.
- ✦ تجهیز کارگاه رایانه با ایجاد سایتی فعال برای استفاده دانش آموزان از محتوای آموزشی ارائه شده در سایت توسط معلمان.
- ✦ تجهیز سالن ورزشی موضوعی کردن کلاس های درس و تجهیز آن با وسایل کمک آموزشی مربوطه با توجه به تکنولوژی روز.
- ✦ مفروش کردن کلاس های درس و راه رو های مدرسه و ورود فراگیران با کفش و جوراب مخصوص به کلاس.
- ✦ قرار دادن مجسمه ها و نماد هایی از بزرگان علم و ادب و دین، در جایگاه هایی خاص از سالن به همراه قید آثار آنها.
- ✦ متنوع نمودن مراسم آغازین.
- ✦ مشارکت فراگیران در اداره امور مدرسه، فعالیت های پرورشی، برگزاری مراسم و مناسبت ها و جلسات، مشارکت در تدوین برنامه های امتحانی و یا درسی جهت ایجاد احساس تعلق به مدرسه در آنان.

✦ توجه به مهارت ها و توانمندی های دانش آموزان و کارکنان و ایجاد زمینه رشد آنها و برگزاری کلاس های آموزشی در زمینه ی تخصصی آنها بوسیله خودشان با نظارت مدیر.

✦ برگزاری همایش های دینی، علمی، ادبی و هنری در مدرسه و یا با مدارس هم جوار.

✦ پر کردن اوقات فراغت فراگیران در وقت خالی مدرسه با انواع کلاس های هنری، علمی، ادبی، ورزشی و مهمتر از همه آموزش و ارتقای مهارت های زندگی.

✦ اختصاص دادن تابلو و یا وترینی جهت نصب اسامی و عکس دانش آموزان ممتاز درسی، اخلاقی و پرورشی، همراه با اهدای جوایز.

✦ برگزاری نشست ها و گفتمان آموزشی، دینی و تربیتی با دانش آموزان.

✦ تدوین پرسشنامه های مناسب، جهت نیاز سنجی آموزشی و تربیتی آنها، برای تکمیل برنامه ها و یا نقد و بررسی برنامه های ارائه شده.

ب- تأکید بر ابعاد مختلف رشد انسانی و ایجاد و تحکیم روابط انسانی، یکی از اساسی ترین کارهایی است که می بایست در آموزشگاه بدان توجه شود. عشق و رزی راه رسیدن به روابط انسانی هست دانایی، زیبا بینی، محبت، احترام، احساس مسئولیت، دلسوزی، گذشت، تحمل رنج و وفاداری عناصر عشق و رزی را تشکیل می دهند.

هدف آموزش پرورش، با ارزش کردن فراگیرندگان و رشد خود رهبری آنان است، به طوری که بتوانند بر مشکلات زندگی فایق شوند و با دیگران زیستن و با دیگران رابطه داشتن را بیاموزند.

بهداشت روانی در آموزشگاه آنقدر اهمیت دارد که می توان آن را مترادف تعلیم و تربیت دانست؛ خودشناسی و دیگر شناسی یکی از مهمترین شاخص های روابط انسانی است، احترام به افکار و

احساسات افراد، و به کمال رساندن شخصیت آنها، توجه دادن آنها به کرامت های انسانی که موجب شایستگی اجتماعی و خودگرایی و احساس معنی مندی و انگیزه مندی آنان می شود. با برقراری روابط انسانی پویا و نشاط بر انگیز، و ایجاد فضای گرم و صمیمی و کاهش فاصله های ارتباطی، بین مدیر، دبیران و خانواده ها، سریعتر می توان در جهت پیشبرد و تحقق اهداف، قدم برداشت. در این صورت نیاز به ساعات طولانی مشاوره برای راهنمایی آنان نیست، با نزدیک شدن به آنان می توان احساس خود رضایتمندی و خود باوری را در آنها تقویت نمود. با گفتن آموزشی نیاز های آنها را سنجید و ایجاد انگیزش کرد تا با هدف گذاری بهتری به تحصیل ادامه دهند و بهتر بتوانند به خود نظارتی، خود کنترلی و خود مدیریتی برسند و با آگاهی بر مدیریت زمان، به خود آموزی و خود ارزیابی دست یابند. در این فضا محیط یادگیری و تربیتی به گونه ای طراحی میشود که فراگیران از بهترین فرصت ها و نیز حمایت و قدردانی از موفقیت برخوردار شوند و با درک هنجار های رفتاری و نگرشی مثبت، در زندگی و آگاهی از خود «رشد انتظارات واقع گرایانه از خود»، به منظور پیش بینی رفتارشان به رشد فرهنگی، اجتماعی و اخلاقی برسند.

« دل های مردم گریزان و رمنده است، پس هر کس که آنها را با محبت رام کند به او روی آور شوند.» نهج البلاغه

معلمین رکن اساسی تعلیم و تربیت هستند، بر قراری روابط حسنه و جلب نظر و رضایت آنها، مشارکت آنان در تصمیم گیری ها و احترام به عقایدشان یکی از مهمترین امور مورد توجه مدیر آموزشی در آموزشگاه است.

ارتباط با خالق هستی، اساس در مدیریت است، سپس به ترتیب، نظم در مدیریت، پیوند با مردم، اصلاح رفتار فراگیران و خدمت به آنها و برقراری صلح و صفا و روابط حسنه حاکم بر فضای مدرسه زمینه ساز توفیق است. مدیریت آموزشی هم علم، هم هنر و هم فن است. مدیر با مطالعه دانش مدیریت، آن را با ذوق و هنر و تجربه خود می آموزد و موجودی است که محدودیت ها را به امکانات تبدیل می کند و سه چیز، ایمان را در دل، تفکر علمی را در ذهن، عمل را در دست دانش آموز جستجو می کند.

ریشه یابی، پی گیری و تشخیص به حل مشکلات افراد و یاری نمودن آنها در جهت پیشبرد اهداف تعلیم و تربیت، تشویق افراد به خود ارزیابی و خودتحصینی را به دنبال خواهد داشت.

ج- در عصر اطلاعات، دانایی رمز بقاست و در جامعه اطلاعات، تک تک جامعه باید مجهز به دانش روز باشند. مفاهیمی چون دهکده جهانی، دانایی محوری، زندگی هر انسان را در هر سن و سال تحت شعاع خود قرار داده است و بایستی برای استمرار زندگی و استفاده درست از محصولات الکترونیکی جامعه به نفع شخصی و شغلی، به دنبال آموزش و یادگیری دانشی جدید باشند. در نظام آموزشی کشوری بزرگ، چون کشور ما، راهی به جز خلاصی از عادات و فنون گذشته نیست و آبی راه میسر نمی باشد، مگر با درگیر کردن اندیشمندان، و متفکران کشور، با این پدیده و استفاده از فرآیند انتقال دانش و مهارت ها، به همه دست اندرکاران آموزش کشور.

در نظام آموزش و پرورش پیشرو، روش تدریس قدیمی معلم محور و موضوع مدار و بیمار گونه توسط روش های تدریس نوین، فعال و فراگیر محور و موقعیت مدار، جبران، پیش گیری، درمان و حتی بازتوانی می گردد. در فرآیند جهانی سازی تعلیم و تربیت و توسعه عدالت آموزشی در صد

آنند که انسان، محیط و تکنولوژی را به هم پیوند دهند. از همین روزنه حساس است که چرایی و فلسفه یادگیری الکترونیکی، با آموزش های مجازی، در تسهیل فرآیند یاددهی - یادگیری نظام آموزش و پرورش در قرن بیست و یکم نقش آفرینی می کند.

ارتباط برون کلاسی معلم و فراگیران با همدیگر در داخل و خارج از کشور است که آموزش بدون مرز را برای انسان قاره هفتم، در فلسفه جهانی سازی تعلیم و تربیت، ترسیم، تبیین، طراحی و اجرا می کند، تا به دنبال مهندسی و اطلاعات آموزشی، انقلاب آموزشی به وقوع بپیوندد.

ارائه آموزش می بایست، با بهره مندی از روش های متنوع و مناسب با استفاده از فناوری های روز برای نیل به اهداف متعالی آموزش و پرورش صورت گیرد. برای این کار، ابتدا باید مشکلات و نارسایی ها را بشناسیم، ببینیم چه تغییراتی ایجاد کنیم؟ و از درسی که تجربیات گذشته به ما می دهد در مسیر ترقی، در حال، آینده سود ببریم. برای آفرینش چنین مکان ها و چنین موقعیت هایی ما پیش از هر چیز، باید تابآوری جوان را تقویت کنیم پژوهش های تاب آوری بر تغییرات اجتماعی اصرار دارند. می بایست وضعیت در جامعه یمان را به گونه ای تغییر دهیم که دیدمان چه فردی و چه حرفه ای، از سمت خطر به سوی تاب آوری، از کنترل به مشارکت، از حل مسئله به رشد مثبت تغییر یابد و جوانان را به عنوان منابع از نهاد سازی به اجتماع سازی بنگریم.

همه انسان ها توان تغییر را دارند، گرچه گاهی مقاومت می کنند، اکثر جوانان خود سازنده رشدشان هستند. معلمان و مدارس توانایی تغییر زندگی ها را دارند. باور معلمان به توانمندی های ذاتی دانش آموزان، آغاز گر فرآیند تغییر است.

مدیر مدرسه ای ۲۰ سال تلاش کرد، تا اوضاع را تغییر دهد، موفق نشد. ۲۰ دقیقه نشست و با خود فکر کرد روش های خودش را تغییر دهد، پس از ۲۰ سال و ۲۰ دقیقه مدرسه تغییر کرد.

اقداماتی جهت تغییر:

- ✦ تبیین اهداف و انتظارات برای همه مجموعه، با تعیین چشم انداز مدرسه که کجا هستیم و به کجا می رویم، جهت ایجاد احساس هم سویی در رسیدن به اهداف متعالی و مشترک.
- ✦ آموزش مهارت هایی چون مدیریت زمان و مدیریت استرس، مهارت خود آموزی و خود ارزیابی و ارتقای آن مهارت ها.
- ✦ فراهم آوردن محیط آموزشی به گونه ای که مشارکت در یادگیری صورت گیرد، زیرا فرآیند یاددهی - یادگیری دو سویه است.
- ✦ آموزش مثبت اندیشی و تلاش در خود باوری آنها.
- ✦ توجه به سیاست برنده، برنده و جلوگیری از رقابت های حسادت آفرین.
- ✦ تلاش در بالا بردن کیفیت در درون داد، کیفیت در فرآیند و کیفیت در برون داد.
- ✦ هدایت فرآیند یاددهی - یادگیری به جای هدایت افراد در چارچوب آیین نامه ای.
- ✦ تغییر از یادگیری خطی به یادگیری رسانه ای.
- ✦ تغییر از آموزش به ساخت و کشف.
- ✦ تغییر از آموزش معلم محور به آموزش فراگیر محور.
- ✦ تغییر از حالت جذب مواد آموزشی، به سوی کشف شیوه های یادگیری.
- ✦ تغییر از یادگیری مدرسه ای به سوی یادگیری مادام العمر.

✚ تغییر از حالت یک مدل برای همه، به سوی مدل‌های مختلف برای افراد مختلف.

✚ تغییر از یادگیری عذاب آور به سوی یادگیری فرح بخش.

✚ تغییر از حالتی که معلم نقش انتقال دهنده دارد، به سوی حالتی که معلم نقش تسهیل کننده

و هدایت کننده دارد.

در چنین محیطی شاداب، فعال، تعاملی و پویا، زمینه رشد تمامی افراد فراهم خواهد شد. به امید

روزی که به این اهداف برسیم.

یاد بدهیم که او بخواهد

یاد بدهیم که او بداند

کمک کنیم که او بتواند

کمک کنیم که او باور کند

کمک کنیم که او عمل کند.

با آرزوی توفیق روز افزون برای تمامی دست اندر کاران تعلیم و تربیت

یزدان پناه